

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

Матеріали конференцій

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

М а т е р і а л и к о н ф е р е н ц і ї

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

УДК 271.5-789

ББК 86.377-6

С 88

Художнє оформлення
Романа Скиби

С 88 Студійське монашество: Матеріяли конференцій. – Львів: Свічадо,
2008. – 128 с.
ISBN 978-966-395-234-5

УДК 271.5-789
ББК 86.377-6

ISBN 978-966-395-234-5

© Святоуспенська Унівська Лавра, 2008

**СВЯТОУСПЕНСЬКА
УНІВЕРСИТЕТ
ЛАВРА**

**Конференція: “Студійське монашество”
28 грудня 2006 р. Б.**

єрм. Онуфрій

“МОНАШЕСТВО В ДОКУМЕНТАХ ЦЕРКВИ”

Зміст

1. Значення чернецтва
2. Значення чернецтва на Християнському Сході
3. II Ватиканський Собор: Заклик до оновлення чернечого життя
4. Напрямні для духовного життя ченців
5. Духовний шлях монаха
6. Монашество і екуменізм
7. Звернення Церкви до монахів Студійського уставу
8. Східне чернецтво у Канонічному праві Церкви
9. Життя у спільноті

1. Значення чернецтва

Свята Церква високо цінує монаший спосіб життя в чистоті, убожестві і послуші, прикладом якого є сам Ісус Христос. Ченці повинні з любов'ю до Бога, до ближнього й до хреста поширювати благу вість про Бога по цілому світі, щоб усі бачили їхнє свідчення на славу Божу⁴⁵.

Якщо говорити про святість Церкви, то необхідно визнати *об'єктивну вищість* богопосвяченого життя, яке віддзеркалює спосіб життя самого Христа. У ньому найбагатше проявляються євангельські цінності й найдосконаліше здійснюється *мета*

⁴⁵ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя притосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 25.

Церкви – освячення людства. Богопосвячене життя проголошує і в певний спосіб випереджає життя майбутнього віку, коли прийде повнота Царства небесного, коли ті, що воскреснуть, не будуть ані одружуватися, ані виходити заміж, але будуть як ангели Божі. Справді, Церква постійно вчить про велику цінність досконалої чистоти задля Царства⁴⁶.

Церква очікує другого приходу Христа, тому існування богопосвячених осіб є особливим свідченням цього⁴⁷.

Монастир – це пророче місце, в якому створіння прославляє Бога, а заповідь любові стає ідеалом людського співжиття. Тут людська істота шукає Бога без обмежень і перешкод, стаючи *орієнтиром* для всіх, приймаючи їх у своє серце та допомагаючи їм шукати Бога⁴⁸.

Монаше життя є можливе лише за умови особливого покликання, надзвичайного дару Святого Духа. Христос покликав апостолів не лише прийняти Царство Боже в особистому житті, але й віддати своє життя служінню цій справі, залишивши усе, і безпосередньо наслідуючи його *спосіб життя*⁴⁹. Євангельські ради – це, перш за все, дар Пресвятої Тройці. Перше завдання богопосвяченого життя – *робити видимими* ці величні діла, які Бог звершує у тендітній людській природі богопосвячених осіб. Таким чином, богопосвячене життя стає одним із видимих слідів, які залишає в історії Пресвята Тройця, щоб розбудити в людей тугу за привабливістю божественної краси⁵⁰.

Починаючи з перших віків існування Церкви, були чоловіки й жінки, які відчували в собі покликання наслідувати Воплчене Слово, яке прийняло образ раба. Вони наслідували Христа в особливий і радикальний спосіб за євангельськими радами,

⁴⁶ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя* (1996), § 32.

⁴⁷ Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу* (1995), § 8.

⁴⁸ Там само, § 9.

⁴⁹ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя* (1996), § 14.

⁵⁰ Там само, § 20.

відповідно до вимог, що випливають з участі у його смерті й воскресінні. Таким чином, ставши носіями хреста (σταυροφόροι), вони прагнули бути носіями Духа (πνευματοφόροι), людьми справжньої духовності, які здатні збагатити історію славословленням Бога і заступництвом за людство, аскетичною порадою та ділами любові⁵¹.

Нехай богопосвячені особи передовсім пам'ятають, що через складання євангельських рад вони дали відповідь на Боже покликання, так що вони мертві для гріха і, вирікаючись світу, живуть тільки для Бога. Бо ціле своє життя вони посвятили на служіння Богу, що є особливою посвятою, яка глибоко закорінена в посвяті хрещення та її повніше виявляє. А оскільки ця самопосвята прийнята Церквою, вони посвячені і на службу Церкві. Служіння Богові повинно спонукати і заохочувати їх до розвитку чеснот, перш за все смирення і послуху, кріпості і чистоти. Завдяки чеснотам богопосвячені особи беруть участь у добровільному пониженні Христа і в його житті в душі. Ченцям слід з'єднувати споглядання Бога з апостольською любов'ю, за допомогою якої вони намагаються брати участь у ділі відкуплення і поширюють Царство Боже. Тому ченці, відрікаючись усього заради Христа, нехай Його наслідують і клопочуться про Його справи⁵².

Зміни в сучасному суспільстві та зменшення числа покликаних сильно тяжіють над богопосвяченим життям в деяких частинах світу. Під загрозою опинилися по деяких місцевих Церквах не лише апостольські діла багатьох Інститутів, але навіть саме їхнє існування. Сьогодні, як уже не раз траплялося в історії, існує небезпека, що деякі Інститути можуть зовсім зникнути. Перед іншими Інститутами постає проблема переосмислення свого апостольства. Це завдання складне і нерідко болісне, бо вимагає вивчення й з'ясування суті проблем у світлі конкретних критеріїв. Необхідно, наприклад, охоронити засадничу вірність харизмі

⁵¹ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя (1996)*, § 6.

⁵² II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis (1965)*, § 5.

даного Інституту, заохотити до життя у спільноті, з увагою поставитись до потреб як вселенської, так і помісної Церкви, виявити турботу про те, що світом занедбане та щиро й відважно, незважаючи на обмежені можливості, відповісти на нові прояви убожества, насамперед у найзнедоленіших країнах⁵³.

Різноманітні труднощі, що постають разом із зменшенням покликаних до апостольських діл, в жодному разі не повинні призводити до втрати довіри до євангельської сили богопосвяченого життя, яке буде завжди присутнім і діяльним у Церкві. Навіть якби окремі Інститути припинили своє існування, богопосвячене життя й надалі плекатиме серед вірних любов до Бога й до ближнього. Отже, необхідно розрізнити минущу історичну долю певного Інституту чи форми богопосвяченого життя від еклезіологічного посланництва богопосвяченого життя як такого. Богопосвячене життя вічно животворящою силою Святого Духа призначене бути променіючим свідченням неподільності між любов'ю до Бога й любов'ю до ближнього, живою пам'яткою благодатності Божої любові. До нової скрутної ситуації треба поставитись зі спокоєм, який випливає з переконання, що від кожного очікується не досягнення успіху, а вірності своєму покликанню⁵⁴. Найвідповідніший шлях “допомоги” Святому Духові – це щедрий вклад кращих ресурсів інституцій в працю по виявленню покликаних, особливо за допомогою доцільної пастирської діяльності серед молоді⁵⁵.

Церква ніяк не може відмовитись від богопосвяченого життя, бо воно яскраво виявляє її *сутність як “Нареченої”*. З богопосвяченого життя народжується новий ентузіазм і нова сила для проповідування Євангелія цілому світові. Це потребує людей, здатних показувати батьківське обличчя Бога й материнське обличчя Церкви, готових ризикувати своїм життям, щоб інші

⁵³ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя* (1996), § 63.

⁵⁴ Там само.

⁵⁵ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя* (1996), § 64.

могли мати життя і надію. Церква потребує богопосвячених осіб, які перш ніж взятися до служіння тій чи іншій величній справі, дозволять Божій благодаті перемінити себе і повністю підкоряться вимогам Євангелія⁵⁶.

Ціла Церква володіє цим великим даром і з вдячністю віддається його розвиткові, виявляє йому пошану, огортає молитвою й закликає його приймати. Важливо, щоб єпископи, священники й диякони в усвідомленні євангельської вищості такого способу життя прагнули віднаходити зародки покликань і у своїх проповідях заохочували до нього, розпізнавали його й надавали допомогу мудрим духовним проводом. Всіх віруючих просимо постійно молитися за богопосвячених осіб, щоб їхній запал і здатність любити зростали, аби вони стали пахоцями Христовими для сучасного суспільства. Вся християнська спільнота – пастирі, миряни і богопосвячені особи – несуть відповідальність за богопосвячене життя, прийняття й підтримку нових покликань⁵⁷.

Особливий внесок богопосвячених осіб в євангелізацію полягає, передусім, у свідченні життям, цілковито відданим Богові й братам на зразок Спасителя, який з любові до людини добровільно став рабом. Завдяки посвяті й цілковитому відданню Господеві богопосвячені особи, унаочнюють любов і спасительну присутність Христа. Дозволяючи Христові “здобути” себе, вони прагнуть стати продовженням Його людської особистості. Богопосвячене життя переконливо доводить, що чим більше хтось любить Христа, тим краще служить йому в ближніх⁵⁸.

У нашому світі, де знаки Божої присутності часто видаються затертими, все збільшується потреба переконливого пророчого свідчення богопосвячених осіб; свідчення, передусім, першості Бога й майбутніх благ, свідчення наслідуванням Христа чистого, вбогого й слухняного, цілковито відданого прославі Отця та любові до братів і сестер. Вже саме братнє життя є *живим пророцтвом* у суспільстві, яке відчуває глибоку, інколи неусвідомлену тугу за

⁵⁶ Там само, § 105.

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Там само, § 76.

безграничним братерством. Тому просимо богопосвячених осіб всюди нести свідчення з відвагою пророків, не зупиняючись перед загрозою втрати власного життя. Пророцтво особливо переконує, коли є згідність між проповіддю і життям⁵⁹.

Особливим завданням богопосвяченого життя – оживляти в охрещених усвідомлення євангельських цінностей. Богопосвячене життя самим своїм існуванням у Церкві стремить до освячення життя всіх вірних, духовенства і мирян⁶⁰. Усі діти Церкви відчувають *глибинну потребу навернення і святості*. У першу чергу ця потреба відноситься до богопосвяченого життя. Покликання богопосвячених осіб шукати насамперед Царство Боже є покликом до повного навернення, тобто зречення самих себе, щоб повністю жити для Господа, щоб Бог був усім в усіх. Покликані споглядати і свідчити про преображений лик Христа, вони самі покликані до преображеного життя⁶¹.

2. Значення чернецтва на Християнському Сході

Монашество завжди було душею східних Церков: перші християнські монахи виникли на Сході і монаше життя було невіддільною часткою східного *світла*, переданого на Захід великими Отцями неподільної Церкви⁶².

Схід багатий духовними традиціями, які виявилися передусім у монашестві. Там, почавши від славних часів святих Отців, процвітала монаша духовність. Тому гаряче поручається частіше приступати до духовних скарбів східних Отців, що підносять цілу людину до споглядання Божих речей⁶³.

На Сході монашество зберегло свою єдність, не зазнаючи, як на Заході, формування різних зразків апостольського життя.

⁵⁹ Там само, § 85.

⁶⁰ Там само, § 33.

⁶¹ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя (1996)*, § 35.

⁶² Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу (1995)*, § 9.

⁶³ Там само, § 6.

Розмаїті вияви монашого життя, від стисло киновійного за Пахомієм чи Василієм до строгого пустельницького життя Антонія чи Макарія Єгипетського, відповідають радше різним етапам духовного шляху, ніж виборові між різними станами життя. Усі вони звертаються до монашества як такого, у якій формі воно б не проявлялося. Крім того, на Сході монашество сприймалось не просто як окремих спосіб життя, характерний лише для певної категорії християн, але було *орієнтиром* для всіх охрещених; монашество представлялось символічним *синтезом* християнства. Коли Бог кличе до повної посвяти, тоді особа може досягнути найвищого ступеня того, що виражає чуття, культура, духовність. Для східних Церков монашество стало *основоположним досвідом*⁶⁴.

У прагненні преобразити світ і життя східне монашество понад усе ставить навернення, самовідречення і сокрушення серця, пошуки *ісихії*, тобто внутрішнього миру, безперестанну молитву, піст і чужання, духовну боротьбу і мовчання, пасхальну радість з присутності Господа серед нас і очікування його остаточного приходу, самопожертву та зречення власних дїбр. Таким життям вони живуть у священній спільноті монашої киновії і в анахоретському уєдиненні⁶⁵.

Беручи до уваги важливість монашества у східному християнстві, висловлюємо побажання, щоб воно знову розцвіло у Східних Католицьких Церквах. На Сході існує нерозривний зв'язок між літургійною молитвою, духовною традицією і монашим життям. Саме тому для Східних Католицьких Церков добре підготовлена і мотивована віднова монашого життя могла б означати справжній церковний розквіт⁶⁶.

⁶⁴ Там само, § 9.

⁶⁵ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богосвячене життя (1996)*, § 6.

⁶⁶ Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу (1995)*, § 27.

3. II Ватиканський Собор:

Заклик до оновлення чернечого життя

II Ватиканський Собор присвятив чернецтву *Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин Perfectae caritatis (1965)*. Священний Собор закликає монаші інституції з готовністю відповісти на своє Божественне покликання і відповідати завданню, яке стоїть перед ними в Церкві у сучасну добу⁶⁷.

Оновлення чернечого життя, пристосовуючись до сучасних обставин, передбачає водночас як постійне повернення до джерел християнського життя і до первісного духу інституцій, так і їхнє пристосування до змінних обставин часу. Це оновлення під спонукою Святого Духа і під проводом Церкви, слід здійснювати за такими принципами⁶⁸:

- 1) мати за найвище правило *наслідування Христа за Євангелієм* – це остаточна норма чернечого життя;
- 2) для блага Церкви важливо, щоб інституції мали свій особливий характер і служіння. Тому необхідно пізнати і вірно зберігати дух своїх засновників і поставлені ними цілі, а також здорові традиції, спадщину кожної інституції;
- 3) усі інституції повинні брати участь у житті Церкви і, відповідно до свого характеру, засвоювати та розвивати її почини і наміри в біблійних, літургійних, догматичних, душпастирських, екуменічних, місійних та соціальних питаннях;
- 4) інституціям слід розвивати серед своїх членів належне знання про обставини, в яких живуть люди сьогодення, та про потреби Церкви, щоб розумно розсуджуючи у світлі віри обставини сучасної епохи і палаючи апостольською ревністю, вони могли успішніше приходити на допомогу людям;

⁶⁷ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis (1965)*, § 25.

⁶⁸ Там само.

5) чернече життя спрямоване на наслідування Христа і з'єднання з Богом через євангельські ради. Тому слід серйозно призадуматись над тим, що навіть найкращі пристосування до сучасних обставин не доб'ються успіху, якщо вони не будуть надихатися духовною обновою, якій завжди слід приділяти перше місце, навіть при виконанні зовнішніх трудів апостольства.

Спосіб життя, молитви і діяльності всюди повинен відповідати фізичним і психічним умовам членів інституцій, з огляду на характер цих інституцій, потребам апостольства, вимогам культури і соціально-економічним обставинам. Тому устави – конституції, посібники, книги звичаїв, молитов і обрядів та інші кодекси слід відповідним чином переглянути і, усунувши застарілі приписи, пристосувати до документів Собору.

Успішне оновлення і правильні перетворення щодо пристосування до сучасних обставин можуть відбутися тільки тоді, коли в них візьмуть участь усі члени інституції. Настоятелям слід належним чином радитися із членами інституції і вислуховувати їх в питаннях, що стосуються долі інституту. Однак встановлення норм та інша законодавча діяльність залишається за законною владою: керівництва монастирів, єпископів, апостольського Престолу. Проте усім слід пам'ятати, що надію на оновлення треба покладати радше на ретельне дотримання уставів і конституцій, ніж на помноження кількості законів⁶⁹.

Тільки в пошуку якнайповнішого уподібнення до Господа є гарантія всякого оновлення, яке прагне зберегти вірність первісному натхненню інституції. В цьому дусі сьогодні вимагається *знову повернутися до Правил*, тому що в них закладено шлях наслідування Христа, відповідно до певної харизми. Вірніше зберігання Правил надасть богопосвяченим особам надійний критерій для пошуку відповідних форм свідчення, пристосованих

⁶⁹ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 3-4.

до вимог часу так, щоб не відходити від первісного натхнення Інституції⁷⁰.

У слідуванні за Христом і в любові до його Особи є певні елементи, що належать до зростання святості у богопосвяченому житті. Насамперед потрібна *вірність харизмі засновників* та сформованій цією харизмою духовній спадщині кожної інституції. Саме у вірності натхненню засновників, що є даром Святого Духа, легше виявляються й глибше переживаються основні елементи богопосвяченого життя⁷¹.

Оновлення інституцій пристосовано до сучасних обставин, і значною мірою залежить від вишколу їх членів. Монаший і апостольський, богословський і технічний вишкіл повинен слушно продовжуватися в пристосованих для цього обителях⁷².

Інституції мають віддано зберігати й розвивати властиву для них діяльність і, враховуючи користь для цілої Церкви і єпархій, повинні погоджувати її з потребами часу й місця, вдаючись до відповідних засобів, навіть нових, але при цьому *відмовляючись від такої діяльності, яка сьогодні вже не відповідає духу і характеру інституції*. У чернечих інституціях слід усіляко зберігати місійний дух і, відповідно до природи інституції, так погоджувати його з сучасними обставинами, щоб проповідь Євангелія усім народам стала успішнішою⁷³.

На підставі відповідних причин і з благословення Апостольського Престолу автономним (*sui iuris*) інституціям і монастирям слід утворювати федерації, якщо вони належать до одної монашої сім'ї, мають майже однакові конституції і проникнуті тим самим духом, особливо, коли ці інституції чи монастирі невеликі⁷⁴.

⁷⁰ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богопосвячене життя* (1996), § 37.

⁷¹ Там само, § 36.

⁷² II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 18.

⁷³ Там само, § 20.

⁷⁴ Там само, § 22.

Для заохочення покликань інституціям дозволено поширювати відомості про себе і шукати кандидатів, за умови, що це робитиметься з належною розсудливістю і з дотриманням норм, встановлених Святим Престолом і місцевим єпископом. Разом з цим нехай ченці пам'ятають, що приклад їхнього особистого життя – це найкраща рекомендація їхньої інституції і найбільш вдале запрошення прийняти монаше життя⁷⁵.

II Ватиканський Собор закликає Східні Церкви зберігати свої правні літургійні обряди та свій правопорядок; закликає щораз більше зростати в знанні цих справ та набуванні більшої досконалості в їх уживанні, “а якщо б від них невмісно відступили, з-за невзгодни часів чи осіб, нехай стараються повернутися до прадідних передань”⁷⁶.

Саме на монастирі, як на традиційні виразники східної духовності та аскези, у найбільшій мірі випадає завдання повернення і плекання традиції. Східні клирики та ченці, відповідно до приписів і традицій свого уставу, нехай звершують богослужіння (Божественні хваління)⁷⁷.

4. Напрямні для духовного життя ченців

Тим, хто склав євангельські ради, слід перш за все шукати і любити Бога, який *перший полюбив нас*, і у всіх обставинах старатися плекати *укрите життя з Христом у Бозі*, звідки випливає і стимулюється любов до ближнього на спасіння світу і на збудування Церкви. Цією любов'ю одушевляється і спрямовується практика євангельських рад. Членам богопосвячених інституцій треба старанно плекати молитовний дух і молитву, черпаючи її з дійсних джерел християнської духовності. Їм слід щоденно читати і роздумувати над Священним Писанням, за-

⁷⁵ Там само, § 24.

⁷⁶ II Ватиканський Собор. Декрет про східні католицькі церкви *Orientalium Ecclesiarum* (1964), § 6.

⁷⁷ II Ватиканський Собор. Декрет про східні католицькі церкви *Orientalium Ecclesiarum* (1964), § 22.

для найвищого спізнання Христа Ісуса. Вони повинні серцем і устами звершувати святі богослужіння, особливо найсвятішу тайну Євхаристії, згідно з духом Церкви, і жити своє духовне життя із цього багатющого джерела⁷⁸.

Ціломудріє *задля Небесного Царства*, яке складають ченці, треба цінувати, як визначний дар благодаті. Бо ціломудріє особливо звільняє серце людини, щоб воно все більше загорялося любов'ю до Бога і до всіх людей. Ціломудріє – особливе знамення небесних благ, а також найбільш пригожий засіб, завдяки якому ченці можуть ревно посвятити себе на служіння Богу і ділам апостольства⁷⁹.

Добровільне убожество заради наслідування Христа, яке сьогодні особливо цінується як Його прикмета, ченці повинні старанно зберігати і, якщо потрібно, нехай виражають його і в нових формах. У добровільному убожестві беремо участь в убожестві Христовому, який, *бувши багатим, задля нас став бідним, щоб ми його убожеством збагатили*⁸⁰.

Обітом послуху ченці повністю віддають свою волю Богові, мов приносячи в жертву самих себе, і, завдяки цьому, постійніше і надійніше з'єднуються зі спасительною волею Божою. За прикладом Ісуса Христа, який прийшов, щоб *творити волю Отця*, і прийняв *образ раба*, ченці, спонукувані Духом Святим, у вірі підкоряються своїм настоятелям, які заступають місце Бога. Настоятелі ж ведуть їх на служіння усім братам у Христі, як і сам Христос через свій послух Отцю служив братам і віддав свою душу *на викуп за багатьох*. Монаший послух не тільки не применшує гідності людської особи, але приводить її до повної зрілості, поширюючи свободу синів Божих⁸¹.

Після Вознесіння, за діянням дару Святого Духа, навколо Апостолів постала згуртована на прославу Бога та з певним

⁷⁸ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 6.

⁷⁹ Там само, § 12.

⁸⁰ Там само, § 13.

⁸¹ Там само, § 14.

досвідом сопричастя братня спільнота. Життя цієї спільноти, а передусім досвід повного єднання з Христом, яким жили Апостоли, завжди були *зразком для Церкви*, коли вона хотіла пробудити в собі первісну ревність і з новою євангельською силою продовжувати свою ходу в історії⁸².

Спільне чернече життя на зразок первісної Церкви, у якій *громада вірних мала одне серце й одну душу, має* постійно проходити у молитві, живлячись євангельським вченням, священними богослужіннями і Євхаристією. Як *члени Тіла Христового*, ченці повинні *пошаною випереджати один одного, носячи тягарі один одного*. Любов – це *повнота Закону і сукупність досконалості*⁸³.

Богосвячені особи повинні стреміти до безумовної взаємної любові, яка знаходила б своє втілення відповідно до способу життя кожної інституції, щоб кожна спільнота була променіючим знаком нового Єрусалиму, житлом Бога з людьми⁸⁴.

Усім необхідно вчитися мовчанню, яке дозволить промовляти Богові, коли і як Він захоче, а нам розуміти його слова. На практиці це вимагає глибокої вірності літургійній і особистій молитві, часу посвяченому на умову молитву і споглядання, євхаристійному поклонінню, щомісячному уєдиненню і духовним вправам. Необхідно також наново відкрити *способи аскетичної практики* типові для духовної традиції Церкви й інституції. Вони були і залишаються могутньою підтримкою для дійсного просування в святості. Аскеза, яка допомагає панувати над потягами зраненої гріхом людської природи і виправляти їх, справді необхідна для богосвяченої особи, щоб залишатись вірним своєму покликанню і слідувати за Ісусом по Хресному шляху. Отже, шлях, який веде до святості, вимагає прийняття на себе духовної бо-

⁸² Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богосвячене життя* (1996), § 41.

⁸³ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 15.

⁸⁴ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богосвячене життя* (1996), § 45.

ротьби. Цьому сьогодні не завжди приділяється належна увага. Передання Церкви часто бачило образ цієї духовної боротьби в єдиноборстві Якова з тайною Бога, якому він протистоїть, щоб отримати благословення і Його побачити. У цій біблійній історії богопосвячені особи можуть побачити символ аскетизму, необхідного для відкриття серця Господу і своїм браттям⁸⁵.

Сьогодні, більше ніж будь-коли, богопосвячені особи повинні відновити змагання за святість також для того, щоб *кожного християнина підсилувати й підтримувати у змаганні до досконалості*. Необхідно розбудити в кожному віруючому справжню тугу за святістю, сильне бажання до навернення й особистої віднови в атмосфері щораз глибшої молитви й солідарності з ближніми, особливо із знедоленими. Наскільки глибокою буде приязнь богопосвячених осіб із Богом, настільки пліднішою буде їхня духовна допомога своїм братам і сестрам в організації для них шкіл молитви, духовних вправ і віднов, днів зосередження, діалогу й духовного проводу. У такий спосіб можна допомогти віруючим зростати у молитві, а по тому й краще пізнавати Божу волю щодо себе і зважитися на мужні, часто героїчні, рішення, що їх вимагає від них віра. Справді, богопосвячені особи з самої природи чернечого життя входять у динамічну діяльність Церкви, яка гаряче прагне Абсолюту, тобто Бога, і є покликана до святості. Саме той факт, що всі ми покликані до святості, має бути додатковою спонукою для тих, які за власним життєвим вибором мають нагадувати про це іншим⁸⁶.

Стреміти до святості – основна мета кожного богопосвяченого життя, особливо ж з огляду на необхідність його оновлення. Відправний пункт цієї програми – залишити все заради Христа, визнати Його вищість понад усім, щоби разом із Ним брати участь у Його пасхальному таїнстві⁸⁷.

Нехай вірно зберігається і з кожним днем усе більше сяє у своєму істинному дусі древня установа монастирського життя,

⁸⁵ Там само, § 38.

⁸⁶ Там само, § 39.

⁸⁷ Там само, § 93.

яка протягом багатьох віків здобувала собі славні заслуги перед Церквою і перед людським суспільством. Головний обов'язок монахів полягає в смиренному і благородному служінні Боже-ственному Величчю⁸⁸.

5. Духовний шлях монаха

Монашество особливо відкриває нам, що життя протікає між двома вершинами: Словом Божим і Євхаристією. Монашество – це завжди особиста відповідь на Боже покликання до конкретної людини. Слово Боже запрошує, покликає особисто як колись апостолів – це вихідний пункт для монаха. Коли Слово торкає людину, народжується послух, тобто така увага до Слова, що змінює життя. Монах щодня живиться хлібом Слова. Позбавлений Слова, він стає ніби мертвим, не маючи нічого, чим би міг поділитися з братами. Слово – це Христос, уподібнитися до якого покликаний монах. Коли монах разом з братами звершує молитву, яка освячує час, він продовжує сприймати і засвоювати Слово. Багатюща богослужбова гімнографія, якою справедливо можуть гордитися всі Церкви християнського Сходу – це ніщо інше як продовження Слова – прочитаного, зрозумілого, засвоєного і, нарешті, заспіваного: ці піснеспіви переважно є піднесеними парафразами біблійних текстів, ретельно відібраних і відзначених особистим досвідом окремих людей і спільнот. Кульмінацією цього молитовного досвіду є свята Євхаристія, як місце, де Слово стає Тілом і Кров'ю⁸⁹.

Монах спрямовує свій погляд на Христа Богочоловіка. Погляд привчається віддалятися від усього зовнішнього, від шаленства почуттів, від усього, що позбавляє людину свободи, яка дозволяє відкритися на дію Святого Духа. На цьому шляху людина примирюється з Христом в процесі безперервного навернення, в усвідомленні особистого гріха і віддалення від Господа; це при-

⁸⁸ II Ватиканський Собор. Декрет про оновлення чернечого життя пристосовуючись до сучасних обставин *Perfectae caritatis* (1965), § 9.

⁸⁹ Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу* (1995), § 10.

водить до скрушення сердечного. У мовчанні і внутрішньому спокої серце вчиться битися в гармонії з ритмом Духа, усуваючи всіляку подвійність і двозначність⁹⁰.

Звичайно шлях монаха відзначається не лише його особистими зусиллями, але є пов'язаний з духівником, якому він довіряється як син, упевнений, що в ньому проявляється турботливе і вимогливе батьківство Бога. Роль духівника надає східному монашеству виняткову гнучкість. Завдяки духівництву шлях кожного монаха стає дуже індивідуальним щодо часу, ритму, способів шукання Бога. Схід особливо вчить нас, що деяких братів і сестер Дух наділив здатністю духовного керівництва: вони стають *дорогоцінними орієнтирами*, бо бачать речі крізь призму повного любові Божого погляду, зверненого на нас. Тут іде мова не про відмову від своєї свободи для того, щоб дозволити іншому вести себе, мова йде про те, щоб використовувати Божественний дар знання серця і дозволити допомогти собі з м'якістю і рішучістю в пошуку шляху до істини. Духовний отець, якщо він справді ним є (а народ Божий завжди проявляв уміння це розпізнавати) нікого не буде робити подібним до себе, але допоможе кожному знайти шлях до Царства Божого⁹¹.

Через поступове відречення від того, що у світі перешкоджає йому спілкуватися з Господом, монах починає сприймати світ, як відображення краси Творця і любові Відкупителя. Своїми молитвами він призиває зшестя Святого Духа на світ. Він відчуває, як у ньому народжується глибока любов до людства, яка в молитвах на Сході так часто представляється властивістю самого Бога, Чоловіколюбця. Монах завжди залишається людиною спільнотною незалежно від способу життя, який підказує йому Дух Святий. Монашество показує, що не існує покликання, яке не народилось би із Церкви і для Церкви. Про це свідчить досвід багатьох монахів-затворників, які з винятковою ревністю моляться за все творіння, щоб воно на вернулось до спасительного потоку Христової любові. Шлях внутрішнього визволення у від-

⁹⁰ Там само, § 12.

⁹¹ Там само, § 13.

критості на *іншого* робить монаха людиною милосердя і любові. Наслідуючи апостола Павла, який вказав, що *любов – повнота закону*, східне монашество завжди піклувалося про вищість любові на будь-яким законом. Спілкування проявляється перш за все в служінні братії, але також у служінні церковній громаді, в різних формах, які змінюються залежно від часу і місця. Церкви Сходу з винятковою самовіддачею посвячували себе місії, як Євангелізації, найвищого служіння, яке християнин може дати братові, так і іншим формам духовного і суспільного служіння. У давнину, а також часто і в новіші часи, монашество було головним знаряддям євангелізації народів⁹².

Життя монаха підтверджує єдність між духовністю і богослов'ям, що існує на Сході. Християнин, і особливо монах, не стільки шукає абстрактні істини, скільки знає, що тільки його Господь – Істина, Життя і Шлях для досягнення всього. Пізнання і участь – це єдина реальність: від людини до Триєдиного Бога через Воплочення Слова Божого⁹³.

Богосвячені особи з досвіду знають, що не завжди їхнє життя просвітлене оцим емоційним поривом, який спонукає кликати: “Добре нам тут бути!” Однак богосвячене життя завжди залишається життям, до якого доторкнулася рука Христова, до якого дійшов його голос і яке підтримується його благодаттю. Покликання до богосвяченого життя, незважаючи на пов'язані з ним зречення і випробування, а, може, і завдяки їм, є *шляхом*, над яким чуває погляд Відкупителя: *Устаньте, не страхайтесь!*⁹⁴

Лише в поступовому очищенні спільнотної свідомості людина може зустріти Бога і у вічному єднанні усвідомити свою участь у цій самій природі любові⁹⁵.

⁹² Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу* (1995), § 14.

⁹³ Там само, § 15.

⁹⁴ Папа Іван-Павло II. Апостольське повчання *Богосвячене життя* (1996), § 40.

⁹⁵ Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світло Сходу* (1995), § 16.

6. Монашество і екуменізм

Східні католицькі Церкви мають особливий обов'язок старатися про одність всіх християн, зокрема східних, передовсім молитвами, прикладами життя, шанобливою вірністю супроти старинних східних традицій, взаємним та кращим знанням себе, співпрацею та братнім цінуванням справ і поглядів⁹⁶.

Сильні спільні ознаки, що об'єднують монаший досвід Сходу і Заходу, утворюють з нього чудовий міст братерства, де життєва єдність сяє навіть більше, ніж це може видаватися в діалозі між Церквами⁹⁷.

Крім глибшого взаємного пізнання, дуже важливими є *часті взаємні відвідини*. Я бажав би, щоб цю місію виконували монастирі, власне через ту особливу роль, яку відіграє монаше життя у внутрішньому житті Церков і через численні спільні елементи, що об'єднують монаший досвід⁹⁸.

Церква звертається до ченців Східних Католицьких Церков: “Зміцніть і підсилюйте щирий діалог особистого знайомства й обміну із монашеством Православних церков, з якими ви близько об'єднані в однаковій способі наслідуванні Христа”⁹⁹.

7. Звернення Церкви до монахів Студійського уставу

З нагоди заснування Римського студійського монастиря Студіон у 1964 році Патріярх Йосиф Сліпий пише послання до студитів, у якому звертає увагу на завдання насельників Студіону: “Завданням, як усіх студитських монастирів так і римського Студіону є найперше плекати духовне життя і святість ченців та стреміти до досконалости молитвою, дбайливими літургійними відправами, засобами освячення, святими роздумуваннями, по-

⁹⁶ II Ватиканський Собор. Декрет про східні католицькі церкви *Orientalium Ecclesiarum* (1964), § 24.

⁹⁷ Папа Іван-Павло II. Апостольський лист *Світлю Сходу* (1995), § 9.

⁹⁸ Там само, § 25.

⁹⁹ *Enchiridion della vita consecrata. Звернення до ченців Східних Церков* (1994), § 6776.

кутою і умертвленням душі і тіла та бути прикладом і зразком для всіх інших обителів. Кожний духовний і світський, хто звертає до цього боговійного середовища своє лице, повинен знайти духовне покращення, зміцнення своїх духових і тілесних сил в досягненні найвищої своєї мети, найвищої досконалості і любови Бога. При тому студити завжди плекали в своїх монастирях літургійний устав і спів, науку, мистецтво, ремесло і рільництво, словом всі ділянки людського знання і творчості для звеличення Бога, відповідно до того, які таланти дав їм Господь до помноження. Перед студитами розлога, безкрая нива праці над з'єдиненням Церкви, відновленням і відтворенням світлої традиції Сходу”¹⁰⁰.

7 січня 1965 р. папа Павло VI прийняв на аудієнцію патріярха Йосифа разом з монахами студитами. У своїй промові папа зокрема зазначив: “Справді Нас втішає і зворушує вже від якогось часу та свідомість, що біля воріт Риму знаходиться духовно з'єднана з життям і цілями вселенської Церкви, побожна, палка, ревна група монахів св. Теодора, відданих такому гарному й високому покликанию літургійної молитви, розважання, освітньому апостолятові та праці, як мистецькій так і ручній”¹⁰¹.

У своєму *Заповіді* патріярх Йосиф пише про студійські монастирі, які будуть збирати тих, що, покидаючи життя в світі через любов до Христа і до його святої Церкви, йдуть служити світові у відреченні від нього, в посвяті і молитві. Йдуть йому служити як невтомні працівники і молитвеники за нього, за весь світ, за свою Церкву, за свій народ. Монахи – це охоронці і різьбарі рідної української християнської духовости, що виявляє себе у Святій Літургії, обрядовій чистоті, в східно-християнській богословській мислі і монашому житті за взором древнього східно-християнського благочестя. Тому благаю всіх монахів і монахинь: Не стидайтесь свого рідного, дорожіть своєю духовною спадщиною! Яка ж вона, ця наша духовна спадщина цінна і бага-

¹⁰⁰ Благовісник Верх. Архиеп. виз. – укр. обряду. – Кастельгандольфо, 1965. – С. 70 -72.

¹⁰¹ Благовісник Верх. Архиеп. виз. – укр. обряду. – Кастельгандольфо, 1965. – С. 79.

та! Нехай наша духовна спадщина проникне ваші душі, запалить вогонь у вашому серці, щоб її зберігати і плекати! На цій спадщині освячуйте свої душі благодаттю і дарами Святого Духа!¹⁰²

8. Східне чернецтво у Канонічному праві Церкви

За Канонічним правом нашої Церкви богопосвячене життя поділяється на 2 види:

- 1) чернечий стан, де члени складають обіти; сюди входять монастирі, чини і згромадження;
- 2) інші інститути посвяченого життя; сюди входять *Товариства спільного життя на подобу чернечих*¹⁰³, *Світські інститути*¹⁰⁴, *Інші форми посвяченого життя і товариства апостольського життя*¹⁰⁵.

Чернечий стан – це сталий спосіб життя у спільноті в якомусь інституті, затвердженому Церквою, завдяки якому вірні під дією

¹⁰² Благовісник патріярха Києво-Галицького і всієї Русі. – Кастельгандольфо, 1980-84. – С. 272.

¹⁰³ Це інститут, в якому члени сповідують євангельські ради на підставі певного священного вузла, а не чернечих обітів, і наслідують спосіб чернечого стану під керівництвом Настоятелів згідно зі статутами (Кан. 554).

¹⁰⁴ Це товариства, в яких члени прагнуть повністю присвятити себе Богові через професію трьох євангельських рад, згідно із статутами, зміцнену якимсь священним вузлом, потвердженим Церквою; виконують апостольську діяльність на подобу закваски у світі і зі світу так, щоб усе пройнялось євангельським духом для зміцнення і зростання Тіла Христового; не наслідують спосіб життя ченців, але живуть спільним життям, згідно з власними статутами; священнослужителі або миряни, щодо всіх канонічних наслідків, залишаються кожний у своєму стані (Кан. 563).

¹⁰⁵ Інші види аскетів, які наслідують пустельницьке життя; посвячені діви і вдови, які прилюдно сповідують у світі обіт чистоти; вони без чернечих обітів здійснюють власну апостольську мету товариства і, ведучи братське життя у спільноті, згідно з власним способом життя, прагнуть до досконалої любові через дотримання конституцій; наближаються до інститутів посвяченого життя; керуються лише партикулярним правом власної Церкви.

Святого Духа, наслідуючи докладніше Христа, Учителя і Приклад Святості, посвячуються згідно з приписами статутів з нового й особливого титулу для дотримання прилюдних обітів послуху, чистоти і вбогості під законним Настоятелем, відмовляються від способу мирського життя і цілком присвячуються осягненню досконалої любові на службу Царства Божого для побудови Церкви і спасіння світу, будучи немов знаками, які провіщають небесну славу (Кан. 410).

Чернечий стан поділяється на: 1) монастирі; 2) чини і згромадження.

Монастирем називається чернечий дім, в якому члени прямують до євангельської досконалості, дотримуючись правил і традицій монашого життя. Монастирем свого права є той, який не залежить від іншого монастиря і керується власним уставом, затвердженим компетентною владою (Кан. 433).

Чин – це спільнота, заснована компетентною церковною владою, в якій члени, хоч *не є монахами*, складають професію, яка *прирівнюється до монашої професії* (Кан. 504 § 1).

Згромадження – це спільнота, заснована компетентною церковною владою, в якій члени складають професію з трьома прилюдними обітами послуху, чистоти і вбозтва, яка, однак, *не прирівнюється до монашої професії*, але має власну силу згідно з приписом права (Кан. 504 § 2).

Право закликає ченців сумлінно і бездоганно дотримуватись обітів, влаштовувати життя згідно з уставом, вірно зберігаючи задум і постанови засновника (Кан. 426).

Церковне право ставить *монастирі* на першому місці серед усіх інститутів посвяченого життя. Саме монастирі найбільшою мірою є носіями східної традиції богопосвяченого життя. Монастирі у найвластивішому сенсі є виразом монашого життя, східної традиції духовості та аскези. Чини та згромадження виникали на християнському Заході і існують у нашій Церкві, як наслідки впливу західної традиції. Членів чину або згромадження право називає *інші ченці* (тобто законники, *religiosi*) і їхні обіти лише можуть прирівнюватися до монашої професії.

9. Життя у спільноті

Чернечий стан – це сталий спосіб *життя у спільноті* з дотриманням обітів послуху, чистоти і вбогості для осягнення досконалої любові на службу Царства Божого для побудови Церкви і спасіння світу (Кан. 410).

Під спільнотою розуміємо об'єднання індивідів для легшого осягнення спільних інтересів. У природі можна виділити різні типи спільнот. В певному розумінні спільнотою є стадо тварин (наприклад: череда овець або вовча стая), які об'єднані для легшого осягнення спільних інтересів: захисту, здобування їжі, виживання. Однак, тваринні спільноти формуються неусвідомлено, слідуючи природному інстинкту самовиживання.

Натомість, людина, розумне творіння, діє усвідомлено. Вона може створити спільноту, а може не створювати, може працювати над покращенням спільноти, а може її розхитувати, і, навіть, знищити, зруйнувати. Звідси випливає велика відповідальність за спільноту кожного члена зокрема. Фундаментальним принципом існування будь-якої спільноти є *жертва*: кожен член спільноти жертвує своїм егоїзмом задля добра ближніх, та задля існування і розвитку спільноти.

Класичним прикладом людської спільноти є сім'я. Любов об'єднує двох людей в одну родину для плекання любові один до одного, для взаємодопомоги, виховання дітей. Однак людство у своєму розвитку перевершило цей природній родовий рівень. Люди об'єднуються для спільних інтересів у спільноту міста, держави, союзу держав. Люди виробляють різні типи спільнотних об'єднань: монархія, тиранія, олігархія, демократія, республіка, тощо. Створюються закони, конституції з метою плекання спільноти, розподілення прав та обов'язків різних гілок влади та громадян. Однак усе це з метою осягнення природних земних цілей: виживання та мирного співіснування.

Христос створює спільноту для осягнення надприродних цілей людини: святості і спасіння. Церква – це спільнота вірних, послідовників Євангелія. Церква, своєю чергою, складається з таких структурних одиниць, як єпархія, парафія, монастирі,

богопосвячені спільноти, тощо. Згідно з Писанням усі члени Церкви, а, отже, і усі спільноти в Церкві, мають своє завдання, своє специфічне служіння в Церкві, як члени Тіла Христового. Кожен водночас несе відповідальність за виконану чи невиконану свою роль у церковній спільноті, несе відповідальність за використання чи закопання своїх талантів.

Отож, монастир – це спільнота, створена для досягнення надприродних цілей людини. Монастирем називається чернечий дім, в якому члени прямують до *євангельської досконалості*, дотримуючись правил і традицій монашого життя (Кан. 433 §1).

Розуміючи монастир як спільноту, не можемо не звернути увагу на велику відповідальність, яка лягає на кожного з нас, за добрий стан та розвиток наших монастирів.

Набагато легше творити спільноти у суспільствах, де люди при звичаєні до життя у спільноті державній тисячолітніми традиціями державотворення. Проте в українському суспільстві творити спільноту є справою дуже важкою. Як зазначають історики, в Україні традиція державотворення є дуже малою, почуття спільноти розвинене слабо. Це неозброєним оком спостерігається як у суспільному житті нашої політично розшматованої України, так і в різного роду спільнотах, в яких немає ладу ані всередині, ані в співпраці з іншими. В основному панує стародавня українська позиція: “Моя хата скраю, я нічо не знаю”. Однак, фундаментальним принципом існування будь-якої спільноти є *жертва*: кожен член спільноти жертвує своїм чимось особистим задля добра ближніх і задля існування та розвитку спільноти.

Наш монастир у духовному вимірі є церковною спільнотою, однією з структур Церкви, але в людському вимірі ми є однією з українських спільнот. І нас, на жаль, характеризують деякі негативні риси, притаманні українським спільнотам: відгородженість – кожен живе своїм життям, кожен будує своє окреме царство.

Проте, в історії людства монастирі відігравали передову роль у розвитку загальнолюдських цінностей і були взірцем, світлом для світу. Тому і ми повинні сьогодні поставити перед собою завдання *створити взірцеву спільноту*, яка б могла бути

прикладом і світлом на Україні. Для того, щоб це нам вдалося, слід чітко і конкретно окреслити свої цілі: *хто ми є, що маємо робити насамперед, тобто, чим ми повинні бути корисними для Церкви і для людства?*

Церковне право нагадує нам, що для осягнення Божої благодаті, яка б провадила нас правильною дорогою, слід щоденно служити церковне правило та Божественну літургію, згідно з приписами уставу, *та брати в них участь*; також віддаватися роздумам про божественні речі й іншим побожним вправам (Кан. 473). Рівно ж, церковне право говорить про навчання членів спільноти, щоб вони постійно були спонукані для повнішого осягнення святості життя, а також щоб їхні природні здібності виявлялись через вивчення священної науки і засвоєння людської культури *відповідно до потреб часів* (Кан. 471). Хочу підкреслити: *відповідно до потреб часів*, щоб завжди бути чуйними до того, що очікує від нас Церква і суспільство, щоб завжди бути актуальними і корисними у служінні.

На цей час є помічником економа в монастирях Студійського Уставу. Володіє російською, англійською мовами.

єрм. Мануїл (Пишкович)

Народився 30 жовтня 1980 р. Б. Навчався спочатку у Дрогобицькій, а потім – Львівській Духовній семінарії. 08.09.2000 р. Б. вступив у число ченців Святоуспенської Унівської Лаври Студійського Уставу. 02.10.2005 р. Б. пострижений у Малу схиму. Невдовзі рукоположений у єродиякона (21.11.2005) та єромонаха (11.09.2006). Секретар Ігумена Унівської Лаври з 15.12.2005 р. Б. Теж виконував обов'язки помічника економа монастирів студійських (01.06.2006-10.07.2007). Спеціаліст богослов'я. Дипломна робота на тему “Монашество у законодавстві Вселенської Церкви на Сході (I тисячоліття)”. Написав книгу “Історія Свято-Успенської Лаври і студійського монашества” у 2005 р. Б.

єрм. Онуфрій (Кіндратишин)

Народився у 1977 у м. Бориславі Львівської обл., там отримав початкову освіту. У 1995 р., по закінченні гуманітарно-теологічного Ліцею ім. блаженного Климентія Шептицького, вступив до Святоуспенської Унівської Лаври, де у 1999 р. прийняв постриг у Малу схиму. Навчався у Львівській Духовній Семінарії, у 2004 р. став священником.

Наукова праця з літургічного богослов'я: *Способи виконання псалмів у християнському богослуженні Єгипту в IV ст. на основі згадок про псалмостів у творах св. Атанасія Олександрійського.*

єрм. Теодор (Мартинюк)

Народився 1 лютого 1974 р. у с. Дора на Гуцульщині. У 1989 р. закінчив Яремчанську восьмирічну школу № 1, у тому ж році розпочав навчання у Кременецькому педагогічному коледжі ім. Т. Шевченка на факультеті праці і креслення, який закінчив у 1993 р. із дипломом вчитель праці, креслення та гуртків декоративного-прикладного мистецтва. У 1993 р. вступив до Святоуспенської Унівської Лаври. З 1994 р. по 2001 р. навчався у Люблінському Католицькому Університеті. Отримав диплом магістра богослов'я. 2001-2003 – економ Святоуспенської Унівської Лаври. 2003-2005 – настоятель Святомихайлівського монастиря у Львові. З 2005 р. студент Папського Східного Інституту, факультет канонічного права.

ЗМІСТ

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція: “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	9
<i>єрм. Йона.</i> Монашество в часах св. Теодора Студита	12
<i>єрм. Мануїл.</i> Монашество КиєвоПечерської лаври: рання доба	31
<i>єрм. Теодор.</i> Відновлення студійського чернецтва слугою Божим митрополитом Андреем і блаж. свщмуч. Климентієм	41
<i>єрм. Онуфрій.</i> “Монашество в документах Церкви”	59

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	87
Слово Блаженнішого Кир Любомира.....	91
Відповіді Блаженнішого Кир Любомира на запитання	105
<i>єрм. Лука.</i> Розуміння спільноти у монашій традиції.....	111
<i>єрм. Мануїл.</i> Монаша спільнота згідно з нашим Типіконом	121
Про доповідачів	125

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО
Матеріали конференцій

Літературний редактор
Наталія Львів

Художній редактор
Роман Скиба

Технічний редактор
Надія Стахур

Підписано до друку 18.09.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офс. Гарнітура PetersburgТТ. Друк на ризографі.
Ум. друк. арк. 7,4. Ум. фарбовідб. 7,6. Обл.-вид. арк. 5,9.
Наклад 300 прим. Зам. 0006

Видавництво «Свічадо»
79008, а/с 808, вул. Винниченка, 22, м. Львів,
тел. (032) 297-16-33, 274-23-09
e-mail: post@svichado.com
url: www.svichado.com